

TANZİMAT EDEBİYATI

(1860-1896)

FETHİYE MEHMET ERDOĞAN
ANADOLU LİSESİ

MÜCAHİD SERÇEK
TÜRK ED. ÖĞRT.

- **Tanzimat Dönemi**, 1839'da Gülhane Parkı'nda okunan Tanzimat Fermanı ile başlar.

Modern Avrupa düşünce ve yaşamının Osmanlı'ya girmeye başladığı ve birçok yeniliğin yapıldığı bir dönemdir.

Tanzimat Fermanı Neden İlan Edildi?

- Osmanlı Devleti 18. yüzyıldan itibaren çözüme ve çökme sürecine girmiştir.
- Bu gidişi durdurmak için 19. yüzyılda Hariciye Nazırı Mustafa Reşit Paşa, devletin idare örgütünün kökünden değişmesi gerektiğine inanıyordu.
- Bu düşünceyle ortaya koyduğu yenilikleri sıraladığı bir ferman hazırladı.

TANZİMAT FERMANI

- "**Tanzimat**" sözcüğü, düzenleme, düzeltme anlamlarına gelen tanzim sözcüğünün çoğuludur.
- Tanzimat Fermanı'na, 3 Kasım 1839'da Gülhane Parkı'nda okunduğu için, **Gülhane Hatt-ı Hümayunu** adı da verilir.
- Bu ferman **Reşit Paşa** tarafından halka duyurulmuştur.
- Bu tarih, Osmanlı İmparatorluğu'nun "insan haklarının korunması" ilkesini kabul ettiğini bildirdiği tarihtir.
- Osmanlı Tarihi'nde, Tanzimat Dönemi denilen yeni bir dönemin başladığını haber veren Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nda bildirilen başlıca değişiklikler şunlardır:

- Müslüman olsun olmasın bütün halk yasa önünde eşit olacak.
- Müslüman olsun olmasın herkes canından, malından, namusundan emin olacak.
- Vergiler düzenli bir şekilde toplanacak. Az kazanan az vergi, çok kazanan çok vergi alınacak.
- Rüşvet alınmayacak ve bütün devlet görevlileri maaşlı olacak.
- Yargı kararı olmadıkça hiç kimse ceza göremeyecek; yargısız idam edilmeyecek, zehirlenmeyecek, idam edilenlerin mallarına el konulmayacak.
- Askerlik süresinin bir sınırı olacak.
- Gerek padişah gerek diğer yetkililer yeni kararların uygulanması için yemin edecektir.

- Alınan bu önemli kararlar o günkü toplumsal yaşamı ve yapılacak değişiklikleri ortaya koymaktadır.
- Bununla beraber 18 Şubat 1856'da Avrupalılar (Fransa, İngiltere, Avusturya) Padişah Sultan Abdülmecit'ten bir ferman daha çıkarmasını istemişlerdir.
- **"Islahat Hatt-ı Hümayunu" "Vak'ayı Hayriye" veya "Tanzimat-ı Hayriye"** adlarıyla da anılan bu ferman, bütün din ve mezheplerin hürriyetini garanti altına alıyordu. Her ne şekilde olursa olsun bu fermanlarla Osmanlı Devleti yasal ve Avrupai bir şekil aldı. Böylece devlet idaresi, Doğu-İslam uygarlığı etkisinden çıkarak Batı (Avrupa) uygarlığı etkisine girmiş olacaktı.
- Çeşitli alanlardaki yeniliklerin edebiyat alanında da görülmeye başlanması kaçınılmaz bir gelişme oldu.

Tanzimat Dönemindeki Yenilikler

- Rüştiye mektepleri açıldı.
- Eğitim işlerini programlı hale getirmek için komisyon kuruldu.
- **Darülfünun**'un (üniversite) temelleri atıldı.
- Öğretmen yetiştirmek için **Darülmualimin** açıldı.
- Lise düzeyinde öğretim yapacak olan **Darülmaarif** kuruldu.
- Yüksek öğretimde okutulacak ders kitaplarının hazırlanmasını da amaç edinen **Encümen-i Daniş** adlı ilimler akademisi kuruldu.

TANZİMAT EDEBİYATININ OLUŞUMU

- **Hazırlık Dönemi (1839-1860)**
- Tanzimatla birlikte ortaya yayılan yenilikçi hava edebiyata, sanata da yansır.
- Avrupa'yla ilişkilerin artmasından dolayı tercüman ihtiyacı doğmuştur. Bunun üzerine **Tercüme Odası** kurulmuştur.
- Bu dönemde birçok aydın Fransızca öğrenir. Bunda Tercüme odasının katkısı büyüktür.
- Bu dönemde Batılı gazete ve kitaplar yavaş yavaş ülkemize girmeye başlar.

- 18. yüzyılın büyük yazarlarını asıllarından okuyan genç aydınlar tarafından bu eserlerin Türkçeye çevrilmesi fikri ortaya çıkmıştır.
- Ethem Pertev Paşa, Hugo'dan;
- Şinasi, Lamartine ve La Fontaine'den;
- Yusuf Kamil Paşa, Fenelon'dan ilk çevirileri yapmıştır.
- Batıdan gelen tiyatro kumpanyaları Beyoğlu'nda temsiller vermiştir.
- 1831'de ilk resmi gazete **Takvim-i Vakayi**, 1840'ta ilk yarı resmi gazete **Ceride-i Havadis** çıkarılır.

- Tanzimat Döneminde Batılılaşma çabaları sürerken bir yandan da bu çabalara karşı çıkan, direnen bir gelenek vardır. Bu, toplumsal yaşamda yıllarca sürececek bir ikiliğin doğmasına yol açmıştır.

İşte bu nedenle Tanzimat dönemi,

- ‘Eski’ ile ‘Yeni’,
  - ‘Doğu’ ile ‘Batı’,
  - ‘Batı Edebiyatı’ ile ‘Divan Edebiyatı’
- çatışmasının en yoğun biçimde yaşandığı bir dönemdir.

Tanzimat Edebiyatında Gazete

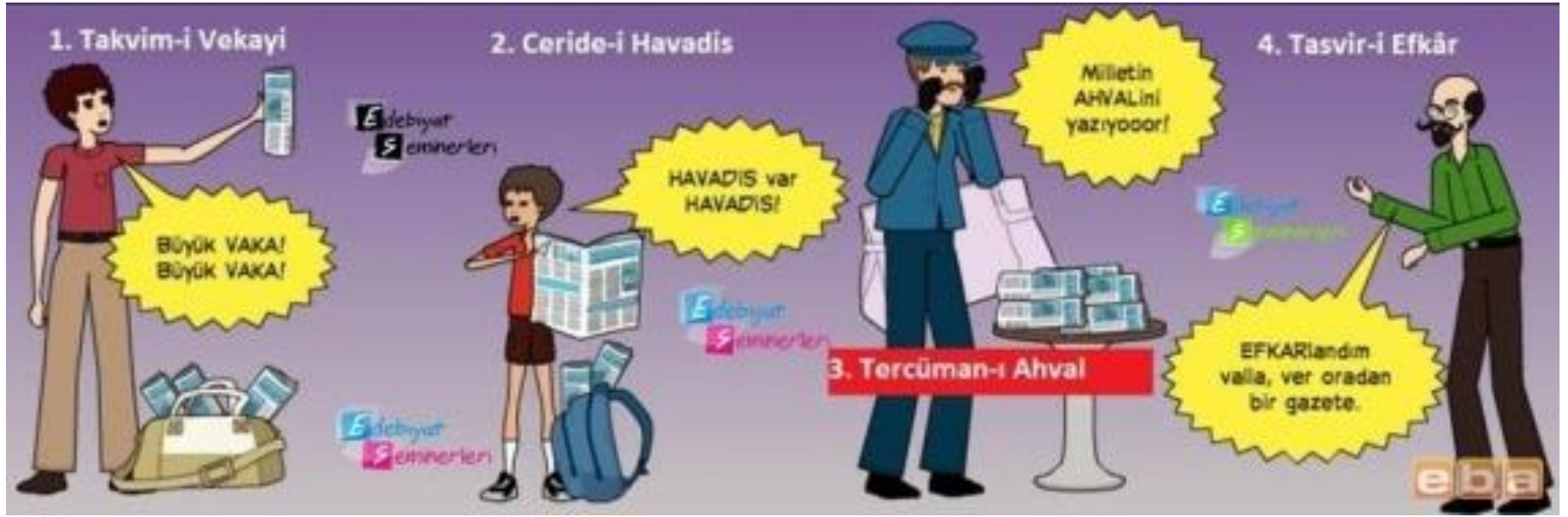
- Türk edebiyatında gazete, Batı'yla ilişkilerin güçlendiği Tanzimat dönemiyle birlikte başlamıştır.
- Tanzimatçılar, halkı aydınlatmak ve onlara yol göstermek amacıyla gazete çıkarmışlardır.
- Gazetelerin yayımlanmaya başlaması makale, roman, hikâye, tiyatro gibi türlerin edebiyatımıza girmesinin önünü açmıştır.

- **Takvim-i Vakayi** ilk resmi gazete olarak 1831'de çıkarılır.
- **Ceride-i Havadis**, (yarı özel) İngiliz Churchill tarafından 1840'ta çıkarılır. Gazetede alım-satım, kira ilanları, yangınlar, hırsızlık olayları gibi haberler yer alır.
- Bu resmî, yarı resmî gazetelerde zaman zaman yabancı dilde yayımlanan gazetelerden yapılan çeviriler yayımlanır; böylece batıdan haberler, bilgiler verilirdi.
- Ceride-i Havadis'i bir meslek gazetesi olan **Vâkâyi Tıbbiye** izledi.
- **Tercüman-ı Ahval**, ilk özel Türk gazetesi olarak 1860'ta Şinasi ve Agah Efendi ile birlikte çıkarılır.

- **Tasvir-i Efkâr** gazetesi, ikinci özel gazete olarak Şinasi tarafından 1862'de çıkarılır ve gazetenin başyazarlığına Namık Kemal getirilir.
- **Tercüman-ı Hakikat (1878)** gazetesi, Ahmet Mithat Efendi tarafından çıkarılır.
- Namık Kemal ile Ziya Paşa yurt dışında (Londra) çıkarılan ilk gazete olan **Hürriyet**'i yayımlamışlardır.

- **Muhbir Gazetesi (1866) Ali Suavi**
- **İbret Gazetesi (1870) Ahmet Mithad Efendi**
- **Mizan Gazetesi (1886) Mizancı Murat**
- **İkdam Gazetesi (1894) Ahmet Cevdet Paşa**

TANZİMAT EDEBİYATI

1. DÖNEM

(1860-1876)

- Tanzimat Ed. 1. Dönemi Şinasi ve Agâh Efendi'nin 1860'ta **Tercümân-ı Ahvâl** gazetesini çıkartmasıyla başlar.
- **Sanat toplum için** anlayışı ile toplumu bilinçlendirmek amaç edinilmiştir.
- Şiirde **içerik** değişmiş; hak, adalet, hürriyet, medeniyet gibi kavramlar işlenmiştir.
- Şiirde **Divan edebiyatı nazım şekilleri** özellikleri korunmuş ve kullanılmaya devam edilmiştir.
- **Dilde sadeleşme** çabaları başlamış fakat gazete ve tiyatro gibi türlerin dışında başarıya ulaşmamıştır.

- Divan edebiyatında bulunmayan makale, eleştiri, anı, roman, hikâye ve tiyatro gibi türlerde ilk örnekler verilmiştir.
- Şiirde **aruz** ölçüsü kullanılmaya devam edilmiş, hece ölçüsü ile de Şiirler yazılmıştır.
- Divan edebiyatındaki beyit (parça) bütünlüğü anlayışı yerine **konu bütünlüğü** getirilmiştir.
- Konu başlık olarak kullanılmaya başlanmıştır.
- Bu dönemde Batı edebiyatı akımlarının etkisi görülür:
Şinasi ve Ahmet Vefik Paşa **klasisizmden**
Şemsettin Sami, Namık Kemal, Ahmet Mithat **romantizmden**
etkilenmiştir.

- Roman ve öykülerde daha çok Doğu-Batı çatışması, bu çatışmadan doğan sıkıntılar, esaret meselesi gibi konular işlenmiştir.
- Tanzimat I. Döneminde tiyatro önemli bir tür olarak görülmüştür. Bu nedenle tiyatro eserleri yazılmış, çeviriler yapılmıştır. Bu yapıtlarda boş inançlar, alafrangalık, eskimiş gelenekler ele alınmıştır.

• 1. DÖNEM SANATÇILARI

- Şinasi
- Şemseddin Sami
- Namık Kemal
- Ziya Paşa
- Ahmet Vefik Paşa
- Ahmet Mithat Efendi
- Direktör Ali Bey

ŞİNÂSÎ (1826 - 1871)

- Asıl adı İbrahim'dir. İlklerin adamıdır.

Şinasi aslında çok yetenekli bir sanatçı değildir. Onun edebiyatımızdaki önemi, sanatçılığından çok, yeni fikirlerle dolu olması ve bunu etrafındakilere yayarak yeni bir edebiyatın temellerini atmasındandır.

- Tanzimat 1. Dönemin öncüsü olup, **dilde sadeleşme** hareketine öncülük etmiştir.
- Edebiyatımızda **noktalama işareti**ni kullanan ilk kişidir.

- Eserlerinde parça güzelliği yerine **bütün güzelliğine** önem vermiştir.
- **La Fontaine'in fabllarını** manzum olarak çevirmiştir.
- **Durub-ı Emsal-i Osmaniye** adlı eseriyle atasözlerini bilimsel bir anlayışla derlemiştir.
- İlk tiyatro eserimiz olan **şair Evlenmesi**'ni (1860) yazmıştır. Eser, görücü usulü ile evliliğin yanlışlığını konu edinir. Eser tek perdelik bir komedidir. Eserde Batı tiyatro tekniğiyle halk tiyatrosunun birleştirildiği görülür.

➤ İlk makale olan **Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi**'ni (1860) yazmıştır.

➤ **Tercüman-ı Ahval** ve **Tasvir-i Efkâr** gazetelerini çıkarmıştır.

➤ Racine, La Fontaine ve Fenelon'dan yaptığı şiir çevirilerini **Tercüme-i Manzume**'de toplamıştır.

➤ Şiir alanında ikinci eseri Divan şiiri tarzındaki şiirlerini topladığı **Muntehebat-ı Eş'ar** adlı kitaptır. Bu kitapta bulunan "Milletim nev-i beşerdir vatanım ruy-ı zemin" dizesi, şairin ideolojisini de ortaya koyar.

➤ **Klasisizm**den etkilenmiştir.

- **ESERLERİ**
- **Tiyatro:** Şair Evlenmesi
- **Şiir:** Müntehabat-ı Eş'ar
- **Derleme:** Durub-ı Emsal-i Osmaniye
- **Sözlük:** Kamus-ı Osmanî (Tamamlayamamıştır.)
- **Çeviri:** Tercüme-i Manzume

NAMIK KEMAL

(1840 - 1888)

- "Vatan şairi"dir.
- Şiir, eleştiri, biyografi, roman, tarih, makale gibi farklı türlerde eserler vermiştir.
- "Toplum için sanat" anlayışındadır.
- Eserlerinde **vatan, hürriyet, özgürlük, eşitlik** gibi konuları işlemiştir.
- Edebiyatçı kimliği kadar fikir adamı kimliği de önemlidir.

- Dilin sadeleşmesi taraftarıdır.
- Şiirlerini, heyecanlı bir söylevci edasıyla yazmıştır.
- Hece ile şiirler de yazmıştır; ama genellikle aruzu kullanmıştır.
- Şiirlerinde hem konu hem de biçim bakımından yenilikler görülür.
- Ziya Paşa'nın eski edebiyatı övdüğü "**Harabat**" adlı antolojisini eleştirmek amacıyla yazdığı "**Tahrib-i Harabat**"la **ilk eleştiri** kitabı örneğini vermiştir.

- Namık Kemal, tiyatrolarında aşk dramları, vatanseverlik, fedakârlık, ahlak gibi konuları işlemiştir.
- Namık Kemal hece ölçüsünü savunmakla beraber bunu şiirlerinde çok az kullanmıştır. Onu övmesi büyük ölçüde Divan şiirini eleştirmek içindi, yoksa **Celalettin Harzemşah** piyesinin önsözünde heceye **parmak hesabı** deyip, onun ahenk sağlamaktan uzak olduğunu açıklamıştır.
- **Tasvir-i Efkâr** gazetesini Şinasi'den devralmıştır.
- Ziya Paşa ile birlikte Londra'da **Hürriyet** gazetesini çıkarmıştır.
- Magosa'da sürgünde yazdığı mektuplar Batılı anlamda anı türünün ilk örneği sayılmaktadır. (**Magosa Mektupları**)
- **Romantizmden etkilenmiştir.**

- Nesir alanında en önemli eserleri şüphesiz romanlarıdır. İlk romanı **İntibah** adını taşır. Eser “**Son Pişmanlık**” adıyla Magosa’da yazılmış; bu ad sonra değiştirilmiştir.

(Sergüzeşt-i Ali Bey)

- Bu romanda bir aile konusu ele alınmıştır. Kötü kadınların ihtiras ve entrikalarına kapılarak hem kendilerini hem başkalarını mahveden gençlerin romanıdır bu.
- Roman oldukça sade bir dille yazılmıştır. Olayların akışı, kahramanların tek yönlülüğü, iyilerin hep iyi kötülerin hep kötü gösterilmesi yönüyle yazarın **Romantizm**’in etkisinde olduğu söylenebilir.

• ESERLERİ

- **Roman:** İntibah (İlk edebi roman), Cezmi (İlk tarihi roman)
- **Tiyatro:** Vatan yahut Silistre (Sahnelenen ilk tiyatro eseri), Gülnihal, Kara Bela, Akif Bey, Celalettin Harzemşah, Zavallı Çocuk
- **Eleştiri:** Tahrib-i Harabat, Takib, İrfan Paşa'ya Mektup, Renan Müdafaaanamesi
- **Tarih:** Devr-i İstila, Kaniye, Silistre Muhasarası, Osmanlı Tarihi, Büyük İslam Tarihi
- **Biyografi:** Evrak-ı Perişan
- **Anı:** Magosa Mektupları

ZİYA PAŞA

(1829 - 1880)

- Tanzimat dönemi aydınlarının en tipik örneğidir. Bütün yaşamı gelenekler ve yenilikler ikilemi içinde geçmiş, eserlerine de bunu yansıtmıştır.
- Londra'da Hürriyet Gazetesi'ne yazdığı “**Şiir ve İnşa**” adlı makalesinde halk şiirini ve halk dilini savunup Divan edebiyatını küçümsemiş ancak daha sonra yazdığı ‘**Harâbât**’ adlı antolojisinin önsözünde Divan şiirini savunup Halk şiirini kötülemiştir. Bunun üzerine Namık Kemal **Tahrib-i Harabat ve Takip-i Harabat**’ı yazmıştır.

- Şiirlerinde **didaktik** bir tutum sergilemiştir. Genellikle **aruzu** kullanmış, Divan edebiyatı geleneğine bağlı kalmıştır.
- Bağdatlı Ruhi'ye nazire olarak yazdığı **terkib-i bent** ve **terci-i bent**leriyle ünlüdür.
- Dili ağırdır.
- Sosyal konulu şiirleri hak, hürriyet, kanun, adalet, medeniyet ve ahlak kavramlarını işler.
- Birçok beyti vecize niteliği taşır.
- Dönemin idarecilerine (Ali Paşa) yönelik hicivlerinin yer aldığı eseri **Zafername** adını taşır.

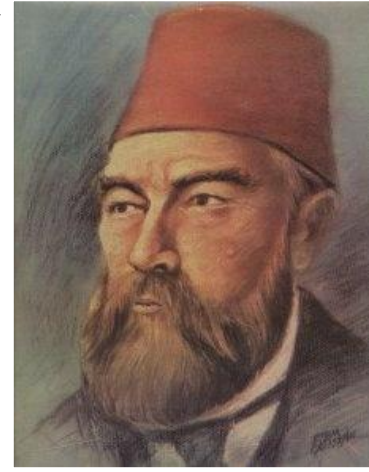
- Nesir tarzındaki eserlerinden biri **Rüya** adlı küçük bir eserdir. Edebiyatımızda **ilk röportaj** sayılabilecek bu eser karşılıklı konuşma tarzında yazılmıştır. Yer yer sade bir dille yazılan eserde yine Sadrazam Ali Paşa'nın kötü idaresinden bahsedilmiş ve görevden alınması gerektiği vurgulanmıştır.
- Ziya Paşa'nın diğer nesir eseri **Defter-i Amal**'dir. Jean Jacques Rousseau'nun "İtiraflar" adlı eserinden ilhamla yazıldığı anlaşılan bu eser Batılı **anı türünün ilk örneklerindedir.**

- **ESERLERİ**
- **Şiir:** Eş'ar-ı Ziya (Külliyat-ı Ziya Paşa)
- **Antoloji:** Harabat I,II,III
- **Tercüme:** Rüya'nın Encamı, Endülüs Tarihi, Engizisyon Tarihi, Emile
- **Hiciv:** Zafername (Ali Paşa'nın Girit'i kaybetmesini eleştirir.)
- **Makale:** Şiir ve İnşa
- **Mektup:** Veraset Mektupları (2 uzun mektup)
- **Anı:** Defter-i Amal (Çocukluk anıları)
- **Röportaj (mülakat):** Rüya (Ali Paşa'yı hedef alan eleştiriler)

AHMET MİTHAT EFENDİ

(1844 - 1912)

- Tanzimat devrinde, ilmin ve edebiyatın hemen her alanında eser vererek ve bunları halk diliyle yazıp halk seviyesine ve halk zevkine göre düzenleyerek halk için çok faydalı bir edebi hareket yapmayı başarmış **ansiklopedist bir yazardır**.
- O, yazılarıyla bir halk okulu kurmuş ve bunu hayatı boyunca sürdürmüştür.
- Çok fazla eser yazdığı için kendisine **Yazı Makinesi** denmiştir.
- “**Hace-i Evvel**”(ilk hoca) unvanı vardır.

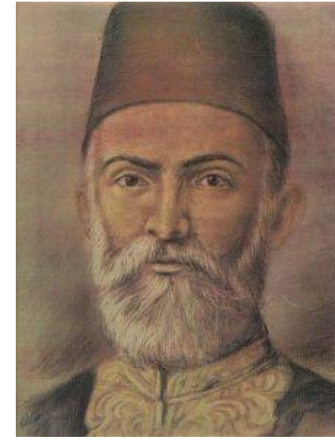
- Teknik açıdan kusurlu eserlerin okuyucu bulması, onları yazarken yazarın kullandığı, halka hoş gelen sade bir dilin, halkta merak uyandıracak unsurlarla birleşmiş olmasındandır. Yer yer bir ev dili, mahalle dili ve bu dillere ait halk deyimleri, eserlerine ayrı bir tat verir.
- Tarih, coğrafya, felsefe, biyoloji, fizik gibi birçok dilde eser veren yazarın en çok sevdiği tür, hikâye ve romandır. Bu alanda onun 82 eseri vardır.
- Roman tekniği kusurludur. Romanı kesip araya bilgiler sokar.
- Üslubunda Meddah geleneğinin etkileri, Doğu hikayeciliği tekniği görülür. Hüseyin Rahmi'yi etkilemiştir.
- Ahmet Mithat Efendi bazı tiyatro denemeleri de yapmışsa da bu alanda pek başarılı olamamıştır.

- **Tercüman-ı Hakikat, Bedir, Devir** gazetelerini; **Dağarcık, Kırk-ambar** adlı dergileri çıkarmıştır.
- **Felatun Bey ile Rakım Efendi** romanında yanlış batılılaşmayı eleştirmiştir. Bu romandaki Felatun Bey "Batı"yı, Rakım Efendi "Doğu"yu temsil eder.
- **Letaif-i Rivayat** adlı 24 kitaplık bir hikâye dizisi vardır. Bunların kimileri Batı'daki eserlerden adapte edilmiştir. Bu eserlerde abartılı bir Romantizm görülür. Olması mümkün gözükmeyen olayların hikâye edildiği bu eserler sürükleyiciliği yönüyle kendini okutmuştur.
- **Romantizmden** etkilenmiştir.
- Servet-i Fünun yazarlarını eleştirerek onlara **Dekadanlar** (soysuzlaşmış) adını takmıştır.
- Dili sade ve anlaşılırdır.

- **ESERLERİ**
- **Hikâye:** Kıssadan Hisse, Letaif-i Rivayat (Edebiyatımızdaki ilk hikaye kitabı)
- **Roman:** Hasan Mellah, Hüseyin Fellah (ilk macera romanları), Felatun Bey ile Rakım Efendi, Yeniçeriler, Süleyman Musli, Henüz On Yedi Yaşında, Esrar-ı Cinayet (ilk polisiye roman), Durdane Hanım, Dünyaya İkinci Geliş, Jön Türk, Paris'te Bir Türk, Müşahadat, Yeryüzünde Bir Melek, Karı Koca Masalı, Karnaval, Vah, Hayret, Demir Bey, Gürcü Kızı, Cellat
- **Tiyatro:** Çerkez Özdenler, Çengi, Eyvah, Açıkbaş, Siyavuş
- **Gezi:** Avrupa'da Bir Cevalan (Batılı anlamda ilk gezi) Sayyâdane Bir Cevalan
- **Anı:** Menfa

ŞEMSETTİN SAMİ

(1850 - 1904)

- Tanzimat edebiyatının **dil alanında** önemli eserler veren sanatçısıdır. Özellikle Fransızcadan Türkçeye, Türkçeden Fransızcaya çevirdiği önemli sözlükleri vardır.
- Birçok dili çok rahat konuşan yazarın dilimize kazandırdığı en önemli eseri ise **Kamus-ı Türkî** adlı sözlüktür.
- **Lisan-ı Türki** makalesinde Arapça ve Farsça'dan arındırılmış Türkçe'yi savunmuştur.
- Türk dilinin sadeleşmesi yolunda önemli gayretleri olan yazarın, dilin nasıl sadeleştirilebileceği hakkındaki fikirleri kendinden sonrakilerce örnek alınmıştır.

- Avrupalı Türkologların çalışmalarıyla yakından ilgilenen yazar **Orhun Abideleri'ni ve Kutadgu Bilig'i Türkiye Türkçesine ilk çeviren kişi** olmuştur.
- Bunların dışında teknik olarak çok da başarılı sayılmayan ilk Türk romanı onun, **Taaşuk-ı Talat ve Fitnat** adlı eseridir.
- Yazarın ayrıca tiyatro alanında da eserleri vardır.
- **Sabah, Tercüman-ı şark** adlı gazeteleri; **Aile, Hafta** adlı dergilerini çıkarmıştır.

- **ESERLERİ:**
- **Roman:** Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat (ilk yerli roman)
- **Tiyatro:** Besa, Gave, Seydi Yahya
- **Sözlük:** Kamus-ı Türki (Türkçe sözlük), Kamus-ı Arabî, Kamus-ı Fransevî
- **Ansiklopedi:** Kamus'ul Âlâm (ilk ansiklopedi)
- **Çeviri:** Sefiller, Robinson Crosue

AHMET VEFİK PAŞA

(1823 - 1891)

- Tanzimat döneminde milliyetçilik ve Türkçülük akımının en önemli temsilcisidir.
- Türk tiyatrosunun kurucusu sayılmaktadır.
- **Klasisizm**'in etkisi altındadır.
- **Moliere**'den adapteler ve çeviriler yapmıştır. Çevirilerinde halk diline, yerli ağızlara yer vermiş ve sahnelenen eserlerin halk tarafından sevilmesini sağlamıştır.
- Yazarın en önemli hizmetlerinden biri de Bursa'da kendi adıyla tiyatro açarak, tiyatroyu Anadolu'ya yaymasıdır.
- **Lehçe-i Osmanî** adlı, Anadolu Türkçesine ait ilk sözlüğü hazırlamıştır.

- **Tiyatro:** Zor Nikah, Zoraki Tabip, Azarya, Yorgaki Dandini, Kocalar Mektebi, Kadınlar Mektebi, Tartüf, Meraki, Pırpır Kibar, Savruk, Okumuş Kadınlar, İnfial-i Aşk, Dudukuşları, Don Civani, Adamcıl
- **Tarih:** Şecere-i Türki (Ebu'l Gazi Bahadır Han'dan çeviri) Tarih-i Osmani
- **Sözlük:** Lehçe-i Osmani

DİREKTÖR ALİ BEY

(1844 - 1899)

- Tiyatro alanındaki çalışmalarıyla tanınır.
- Teodor Kasap tarafından çıkarılan ilk mizah dergimiz **Diyojen**'de yazmış ve mizah edebiyatımızın kuruluşunda emeği geçmiştir.
- Klasisizm akımından etkilenmiştir.
- **ESERLERİ**
- **Tiyatro:** Kokona Yatıyor, Ayyar Hamza, Misafir-i İstiskal, Letafet, Geveze Berber
- **Gezi:** Seyahat Jurnalı (Batılı anlamda ilk günlüktür. Hindistan gezisi günlüğü)
- **Mizah:** Lehçetü'l Hakayık (mizahi sözlük), Seyyareler (mizahi hikaye)

Tanzimat Edebiyatı

İkinci Dönem

(1876-1896)

- Halk için sanat, sade dil için sanat, vatan için, hürriyet için sanat amacıyla çalışan Tanzimat 1. Dönem sanatçıları, sanatı memleketin siyasi hayatıyla birleştirme yoluna gitmişlerdi.
- II. Dönemdekiler ise **sanat için sanat** anlayışına daha yakın ve daha bağlı bulunuyorlardı. Mümkün olduğunca siyasi ideolojilerden uzak duruyor, hiç olmazsa bu sahada aktif faaliyette bulunmuyorlardı. Bunlar Batılı edebiyatın vasıflarına daha uygun eserler veriyorlardı.

- Sanat için sanat anlayışını savunmuşlardır.
- Batı'ya daha yakın ve daha yenilikçilerdir.
- Kişisel konulara çokça yer vermişlerdir.
- Dilde sadeleşme sona ermiştir.
- Roman ve hikayede **realizm** ve **naturalizm**, şiirde ise **parnasizmin** etkisi görülür.
- Batı edebiyatından gelme karma nazım şekilleri kullanılmıştır.
- Aruz ölçüsü kullanılmaya devam edilmiştir.

- Rezaizade M. Ekrem ile Şiirin konusu geniŐletilmiŐtir.
“**Zerreden Őümusa kadar her güzel Şey Şiirin konusu olabilir.**”
- Şiir toplumsal konulardan uzaklaŐmıŐ ölüm, hayat, ruh, dünya, Tanrı gibi metafizik ve kişisel temalara yönelinmiŐtir.
- Göz için kafiye yerine kulak için kafiye anlayışı benimsenmiŐtir.
- Tiyatro önemini yitirmiŐ , sahnede oynanmak için değil okunmak için yazılmıştır.
- Yeniye savunan **Rezaizade Mahmut Ekrem** ile eskiyi savunan **Muallim Naci** arasında uzun tartışmalar yaŐanmıŐ bu da eserlere yansımıŐtır.

- **TANZİMAT II.DÖNEM SANATÇILARI**
- R. Mahmut Ekrem
- Abdülhak Hamit Tarhan
- Sami Paşazade Sezai
- Nabizade Nazım
- Muallim Naci

RECAİZADE MAHMUD EKREM

(1847 - 1914)

- Bu dönemin önder, rehber, öğretmen nitelikli mensubudur. Döneminde “**üst**at” olarak anılmıştır.
- Fikirleriyle etkili olmuş **Servet-i Fünun** edebiyatının başlamasında dolaylı olarak etkisi olmuştur.
- Sanat sanat için anlayışına bağlı kalmış; insan, sevgi, ölüm konularını işlemiştir.
- Süslü, sanatlı bir üslubu vardır.
- Muallim Naci ile eski-yeni edebiyat tartışmalarına girmiş , kulak için kafiye anlayışına öncülük etmiştir.

- **Nağme-i Seher, Yedigâr-ı Şebap** ve üç ayrı cilt halinde yayınladığı **Zemzeme** adlı şiir kitapları vardır.
- Bu kitaplara Muallim Naci **Demdeme** adlı kitapla karşılık vermiş ve aralarında eski ve yeni edebiyatın özellikleriyle ilgili büyük tartışmalar başlamıştır.
- “**Güzel olan her şey şiirin konusu olabilir.**” görüşüyle Türk şiirinin konusunu genişletmiştir.
- Ekrem’in, ayrıca, ölen oğlu Nijad için yazdığı şiirleri koyduğu, yine onunla ilgili nesir yazıları da bulunan **Pejmürde** adlı eseri de önemlidir.
- Romanlarında realizm, şiirlerinde romantizmin etkisindedir.

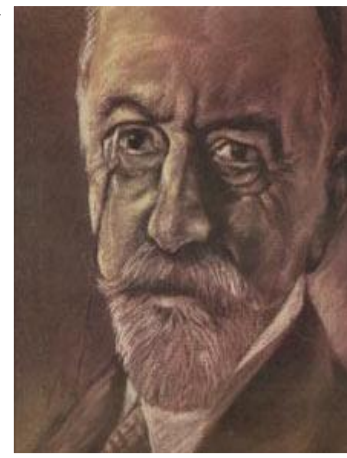
- İlk realist roman olan **Araba Sevdası**'nda "Bihruz Bey" karakterinden hareketle yanlış Batılılaşmayı eleştirmiştir.
- Recaizade'nin yazdığı en önemli eser **Talim-i Edebiyat** adlı edebi bilgiler kitabıdır. Ders kitabı olarak hazırlanan eser yeni edebiyat için önemli bilgiler verir.

• **ESERLERİ**

- **Roman:** Araba Sevdası (ilk realist romandır.)
- **Hikâye:** Şemsa, Muhsin Bey
- **Şiir:** Nağme-i Seher, Yadigar-ı Şebap, Zemzeme I, II, III, Nefrin, Pejmürde, Nijad Ekrem (Ölen oğlu için yazmıştır.)
- **Tiyatro:** Afife Anjelik (ilk dram), Atâlâ, Çok Bilen Çok Yanılır, Vuslat yahut Süreksiz Sevinç
- **Eleştiri:** Takdir-i Elhân (Muallim Naci ile kavgaları, kafiye konusu), Zemzeme III Mukaddimesi
- **Edebiyat Bilgileri:** Talim-i Edebiyat (Ders kitabı olarak hazırlanan eser yeni edebiyat için bilgiler içerir.)

ABDÜLHAK HAMİD TARHAN

(1852 - 1937)

- “Tezatlara Şairi” olarak bilinir.
- Ölüm ve metafizik üzerine sevinç, ümit ve tezatlardan; isyan ve feryatlardan güç alan, epik-lirik ve felsefi şiirler yazmıştır.
- Aşk teması , günlük hayat konuları, vatan ve millet sevgisi işlediği konulardandır.
- Şiirlerinde aruzu esas almakla birlikte heceyi de kullanmıştır.
- “Şair-i Âzam” olarak tanınmıştır.

- Divan edebiyatı nazım biçimlerinin kalıplarını kırmış, yeni nazım biçimleri, yeni içerik ve hayallerle şiirler yazmıştır.
- Tiyatro eserleri sahne tekniğine uygun değildir, Tiyatrolarını oynamak için değil okunmak için yazmış ve tiyatrolarının konularını tarihten ve yabancı toplumların hayatından almıştır.
- Hece veya aruzu kullanarak manzum olarak kaleme aldığı tiyatroları vardır. Bazıları mensur olarak kaleme alınmıştır.
- Romantizmin etkisindedir.

- İlk eşi Fatma Hanım'ın ölümü üzerine yazdığı ağıt niteliğindeki **Makber** adlı uzun şiiri, Türk şiirinde metafizik düşünmenin başlangıcı sayılır.
- **Belde** adlı şiir kitabında şehir hayatını, Paris'teki sanat ve eğlence yaşamını anlatmıştır.
- **İlk pastoral şiirimiz** olan **Sahra'**ı yazmıştır.
- Türk edebiyatında **ilk uyaksız şiiri** yazmıştır. (**Validem**)

• **ESERLERİ**

• **Şiir:**

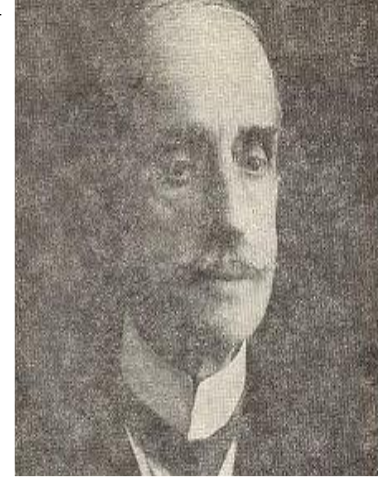
- Sahra, Makber, Ölü, Hacle, Bunlar Odur,
- Baladan Bir Ses, Validem, Yadigâr-ı Harp,
- Divaneliklerim yahut Belde, Garam, Tayflar Geçidi,
- İlham-ı Vatan, Kahpe yahut Bir Sefilenin Hasbihali

• **Tiyatro:**

- Nesteren, Eşber, Tezer, Finten, Sardanapal,
- Macera-yı Aşk, Sabr-ü Sebat, İçli Kız, Duhter-u Hindu,
- Ruhlar, Tayflar Geçidi, Liberte, İbn-i Musa, İlhan,
- Turhan yahut Endülüs'ün Fethi...

SAMİPAŞAZADE SEZÂİ

(1860 - 1936)

- Tanzimat edebiyatının realist yazarlarındanandır.
- Esir kız Dilber'in maceralarını anlattığı "**Sergüzeşt**" (1889) romanıyla tanınır; bu romanda kölelik düzenini eleştirmiştir.
- Bu eser edebiyatımızda romantizmden realizme geçişin ilk ürünüdür.
- **Küçük Şeyler** adlı hikayesi ilk gerçekçi hikayedir ve edebiyatımızda batılı anlamda ilk hikayedir.

- **ESERLERİ**
- **Tiyatro:** Şîr (Aslan)
- **Düzyazı:** Rümuzul Edep, İclal (sohbet, anı, eleştiri)
- **Hikâye:** Küçük Şeyler (Batılı anlamda ilk öykü örneklerini içerir. Eserdeki bazı hikâyeler çeviridir.)
- **Roman:** Sergüzeşt
- **Çeviri:** Jack

MUALLİM NACİ

(1850 - 1893)

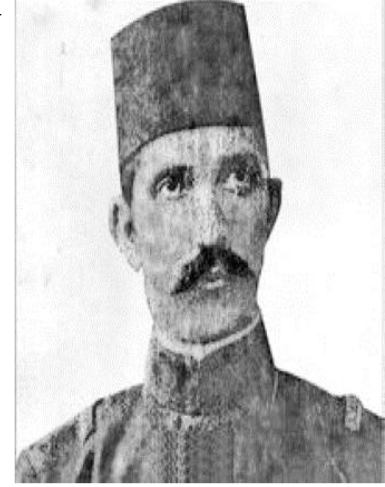

- Tanzimat döneminde Divan edebiyatı alışkanlıklarını sürdüren isimlerdendir.
- Eski-yeni edebiyat tartışmalarında ve göz için - kulak için kafiye tartışmalarında Recaizade M. Ekrem'in karşısında yer almış ve Servet-i Fünun'un doğmasına dolaylı yoldan ortam hazırlamıştır.
- Recaizade'nin yazdığı **Zemzeme** şiir kitabına karşılık **Demdeme** adıyla bir eleştiri yazmıştır.
- Sade bir dille ve hece ölçüsüyle yazdığı şiirleri de vardır.
- **Köylü Kızların Şarkısı** adlı şiiri edebiyatımızda köyden söz eden ilk şiirdir.

- **ESERLERİ**
- **Şiir:** Ateşpare, Füzuzan, Şerare
- **Eleştiri:** Muallim, Demdeme
- **Anı:** Ömer'in Çocukluğu
- **Sözlük:** Lügat-i Naci
- **Ed. Terimleri Sözlüğü:** İstilahat-ı Edebiye

NABİZADE NAZIM

(1862 - 1893)

- Realizm ve natüralizmden etkilenmiştir.
- Edebiyatımızda ilk kez köy ve köylü gerçeklerini anlatan **Karabibik** adlı eseri vardır.
- Romandan çok uzun hikâye özelliği gösteren bu eserin diğer bir önemi, yazarın, hikâyenin önsözünde de belirttiği gibi Emile Zola, Alphonse Daudet gibi yazmaya özenmesidir.
- Ayrıca yazar köylüleri, seçtiği çevrenin diliyle konuşturmuştur.

- **Zehra** adlı realist-natüralist romanı edebiyatımızda ilk psikolojik roman denemesi ve ilk tezli romandır.
- **Roman:** Karabibik, Zehra
- **Hikaye :** Haspa, Yadigarlarım, Zavallı Kız, Bir Hatıra, Sevda
- **Şiir:** Heves Ettim